

Wspomnienie o profesorze Henryku Machelu

13 kwietnia 2016 r. w Gdańsku zmarł wybitny polski penitencjarysta prof. zw. dr hab. Henryk Machel. Wiadomość o jego śmierci wszyscy przyjaciele i współpracownicy przyjęli z ogromnym smutkiem. Profesor był wybitnym pedagogiem, postacią wyjątkową w środowisku Służby Więziennej i uniwersyteckim. Dał się poznać jako znakomity teoretyk i praktyk, co zdarza się bardzo rzadko. Przez wiele lat kierował Zakładem Karnym w Gdańsku-Przeróbce, a także Wydziałem Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

Z wielkim żalem wiadomość o śmierci profesora przyjęło także Polskie Towarzystwo Penitencjarne. Profesor był jednym z jego założycieli (1992 r.), a w latach 1997-1999 pełnił funkcję prezesa, zaś w 2009 r. w dowód uznania za wkład, jaki wniósł w rozwój Towarzystwa, został wybrany jego prezesem honorowym.

Zainteresowania naukowe prof. Henryka Machela koncentrowały się na zagadnieniach patologii społecznej, resocjalizacji i penitencjarystyki. Interesował się zwłaszcza funkcjonowaniem człowieka w warunkach

izolacji więziennej, a także możliwościami jego resocjalizacji i przywrócenia do społeczeństwa. Dużą część twórczości naukowej poświęcił również zagadnieniom personelu więziennego. Jego dorobek naukowy we wskazanych zakresach jest imponujący.

Droga rozwoju zawodowego i naukowego prof. Henryka Machela może być dla innych przykładem. Stanowi dowód, że można w znakomity sposób połączyć praktykę w Służbie Więziennej z pracą naukową, poszukiwać w tej pierwszej inspiracji dla drugiej. Początkiem do niej było ukończenie w 1963 r. studiów magisterskich na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W roku 1973 obronił pracę doktorską na temat *Spoleczne uwarunkowania przestępczości młodocianych mężczyzn w mieście Bydgoszczy*, pod kierunkiem prof. dr. hab. Janusza Sztumskiego, na Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu. Kolejnym etapem rozwoju naukowego profesora było uzyskanie w 2001 r. na Uniwersytecie Gdańskim stopnia naukowego doktora habilitowanego. Podstawą do tego była monografia pt. *Psychospoleczne uwarunkowania pracy resocjalizacyjnej personelu więziennego*, która ukazała się drukiem w 2003 r. W 2008 r. prezydent RP nadał mu tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki.

Profesor Henryk Machel przez wiele lat kierował Zakładem Patologii Społecznej i Resocjalizacji na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Z jego inicjatywy oraz prof. Bolesława Maroszka utworzono tu studia resocjalizacyjne. Studia te od początku cieszyły się dużym zainteresowaniem i zajęły ważne miejsce na edukacyjnej mapie Polski. W latach 2003-2008 profesor pełnił funkcję dziekana tego wydziału. W tym okresie powstało bodaj najlepsze jego dzieło pt. *Sens i bezsens resocjalizacji penitencjarnej – casus polski* (Kraków 2016). Jest do dzisiaj jedną z podstawowych lektur studentów resocjalizacji, zalecaną obok prac takich mistrzów jak Cz. Czapów i St. Jedlewski.

Profesor dał się także poznać jako wybitny praktyk. Pracował m.in. w Centralnym Więzieniu w Bydgoszczy jako zastępca kierownika działu penitencjarnego, a także w Zakładzie Karnym w Gdańsku-Przeróbce, którym kierował przez 17 lat. Jako naczelnik tego zakładu opracował i wypróbowywał swój autorski model wykonywania kary pozbawienia wolności dla młodocianych i dorosłych nierecydywistów, oparty na trzech wyraźnie odmiennych rygorach: zmodernizowanym systemie samorządowym, zmodernizowanym systemie przepustkowym i na ściślejszej współpracy z rodzinami więźniów.

Dopełnieniem pracy naukowej i zawodowej było członkostwo w wielu towarzystwach naukowych, m.in. w Bydgoskim Towarzystwie Naukowym i Polskim Towarzystwie Socjologicznym. W roku 1992 współzакładał Polskie Towarzystwo Penitencjarne. Był inicjatorem i uczestnikiem wielu seminariów naukowych, których tematyka koncentrowała się wokół zjawisk patologii społecznej wśród młodzieży, ich uwarunkowań oraz możliwości resocjalizacji w warunkach więziennych.

Należę do osób, które miały zaszczyt i przyjemność przez wiele lat współpracować z prof. Henrykiem Machelem. Połączyło nas wiele wspólnie zrealizowanych przedsięwzięć i prac. Szczególnie cenię udział profesora w organizacji kongresów i sympozjów penitencjarnych, udział w ich komitetach naukowych. W tych najpoważniejszych, najbardziej prestiżowych spotkaniach polskich i zagranicznych penitencjarystów brali udział najwybitniejsi teoretycy i praktycy, zajmujący się dziedziną nauk o więziennictwie, a także tworzący praktykę i rzeczywistość przestrzeni współczesnego więzienia. Wspólnie z prof. Henrykiem Machelem przygotowaliśmy do druku i zredagowaliśmy pracę zbiorową pt. *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych*, stanowiącą plon IV Kongresu Penitencjarnego, który odbył się w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu w roku 2006. Jest to, jak dotychczas, najobszerniejsza polska praca poświęcona problematyce penitencjarnej. Z profesorem miałem także okazję współpracować w ramach kierowanego przeze mnie Podyplomowego Studium Penitencjarystyki na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Był on jednym z wykładowców tego studium. Prowadzone przez niego wykłady i inne zajęcia cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i jako takie zostały zapamiętane przez słuchaczy. Wielu z nich pełni dziś kierownicze funkcje w polskim więziennictwie.

Prof. Henryk Machel był także moim przyjacielem. Będę go pamiętał nie tylko jako wybitnego uczonego i praktyka penitencjarnego, przyjaciela Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego, a także jedną z tych osób, na które mogłem zawsze liczyć, ale przede wszystkim jako dobrego człowieka, otwartego na innych, życzliwego i ciepłego. Pozostanie w pamięci wszystkich, którzy go znali, wzorem funkcjonariusza Służby Więziennej na wskroś uczciwego, wymagającego, jednak pełnego empatii i wrażliwego. Coraz rzadziej można dziś spotkać połączenie takich cech, zwłaszcza w konfiguracji z wysokim profesjonalizmem.

Bardzo będzie nam i mnie osobiście brakowało Ciebie Henryku. Będzie Ciebie brakowało także Polskiemu Towarzystwu Penitencjarnemu. Pustkę po Twoim Odejściu trudno będzie wypełnić. Żegnaj Przyjacielu...

Prof. zw. dr hab. Piotr Stępiak
Prezes PTP